

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

Нацрта Закона о међународном приватном праву

I УСТАВНИ ОСНОВ

Устав Републике Србије („Службени гласник Републике Србије“, бр. 98/2006) у члану 99. став 1 тач. 7 прописује да Народна скупштина Републике Србије доноси законе и друге опште акте из надлежности Републике Србије, а у члану 123 став 1 тач. 4 да Влада Републике Србије предлаже Народној скупштини законе и друге опште акте и даје о њима мишљење када их поднесе други предлагач. Такође, према члану 97, Република Србија уређује и обезбеђује „њен међународни положај и односе са другим државама и међународним организацијама“ (тач. 1), „положај странаца и страних правних лица“ (тач. 5), односно, уређује и обезбеђује „друге односе од интереса за Републику Србију, у складу са Уставом“ (тач. 17).

II РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Разлози за доношење новог Закона о међународном приватном праву (ЗМПП) су вишеструки.

Најпре, постојећи Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља (ЗРСЗ), који у Републици Србији уређује материју међународног приватног права („Сл. лист СФРЈ“, бр.43/82), већ дуже времена представља *анахрону кодификацију*, како са формалне, тако и са садржинске стране.

Наиме, будући да је усклађен само са Уставом СР Југославије из 1992. године („Сл. лист СРЈ“, 46/1996), али не и са важећим Уставом Републике Србије из 2006. године, у његовом тексту се на бројним местима налазе називи „Савезна Република Југославија“ (док се Република Србија уопште не спомиње), придев „југословенски“ је такође чест (нигде „српски“), а исто тако и израз „савезни орган“. На тај начин, ЗРСЗ буди оправдану сумњу код правника практичара у погледу своје важности уопште. Поред тога, неки његови делови су дерогирани другим законима који су донети касније (на пример, део о признању и извршењу страних арбитражних одлука (чл. 97-100) - Законом о арбитражи („Сл. гласник РС“, бр.46/2006), или међународним уговорима (на пример, члан 42 и меродавно право за издржавање у целини) – Хашким протоколом о меродавном праву за обавезе издржавања (2007), који је наша држава ратификовала 2013. године – „Сл. гласник РС – Међународни уговори“, бр. 1/2013).

Што се саме садржине тиче, познато је да су поједина решења ЗРСЗ-а низ година предмет критике доктрине (на пример, члан 4 који дефинише установу јавног поретка, члан 6 који уређује установу узвраћања и преупућивања, члан 35 који одређује меродавно право за развод брака). С друге стране, Закон не садржи норме о појединим важним питањима међународног приватног права (нпр. лично име, норме непосредне примене, општа клаузула одступања и др.). Једном речју, Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља, који је у време свог доношења

представљао запажену кодификацију, данас је постао текст иза хода времена, нарочито имајући у виду дешавања у упоредном међународном приватном праву у протекле тридесет и две године.

Посебан разлог за доношење новог Закона о међународном приватном праву представља *потреба за усклађивањем* међународног приватног права Републике Србије са међународним приватним правом које настаје и развија се у окриљу Европске уније. Наиме, то „међународно приватно право Европске уније“ представља део *acquis communautaire*, тако да секундарни извори који улазе у његов састав непосредно и директно обавезује сваку државу која постане чланица Европске уније. Радна група је стога све време рада имала у виду регулативе (уредбе) ЕУ из домена међународног приватног права и предложеним текстом Нацрта извршила делимичну *унификацију* и *хармонизацију* међународног приватног права Републике Србије са међународним приватним правом Европске уније.

Притом, нарочит значај имају оне регулативе (уредбе) које предвиђају *универзалну примену колизионих норми* (тј. колиционе норме које се примењују независно од тога да ли је меродавно право државе чланице Европске уније или неке треће државе). Имајући то у виду, оваква решења појединих регулатива *директно су преузета* и унета у Нацрт новог Закона о међународном приватном праву. Реч је о материји одређивања меродавног права за уговорне обавезе,¹ затим, за вануговорне обавезе,² за развод брака³ и за издржавање.⁴ У ужем обиму, унификација је извршена када се радило о меродавном праву за наследноправне односе,⁵ као и о појединим питањима надлежности и поступка.⁶ У другим областима, пак, остварена је *хармонизација* са међународним приватним правом ЕУ, с обзиром да унификација, по мишљењу чланова Радне групе, не би дала очекиване резултате.

Дакле, идеја којом се Радна група руководила била је да наши органи већ сада, тј. од ступања на снагу новог Закона о међународном приватном праву примењују истоветна решења са онима која ће примењивати и када наша држава буде постала чланица Европске Уније. Такав приступ је сигурно бољи од оног по коме би сада била предвиђена другачија, аутономна решења (која би била дерогирана приликом уласка уласка Републике Србије у Европску Унију), утолико што се она, како је речено, универзално примењују од стране држава чланица Европске уније.

Остала питања у Нацрту (нпр. опште установе сукоба закона, поступак признања страних судских одлука, лично име и др) аутономно су уређене, у складу са

¹ Регулотива Рим I (*Regulation (EC) No 593/2008 of the European Parliament and of the Council of 17 June 2008 on the law applicable to contractual obligations (Rome I)*).

² Регулотива Рим II (*Regulation (EC) No 864/2007 of the European Parliament and of the Council of 11 July 2007 on the law applicable to non-contractual obligations (Rome II)*).

³ Регулотива „Развод“ (*Council Regulation (EU) No 1259/2010 of 20 December 2010 implementing enhanced cooperation in the area of the law applicable to divorce and legal separation*).

⁴ Протокол о меродавном праву за обавезе издржавања („Сл. гласник РС – Међународни уговори“, бр. 1/2013) који је преузет и чланом 15 Регулative „Издржавање“ (*Council Regulation (EC) No 4/2009 of 18 December 2008 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and cooperation in matters relating to maintenance obligations*).

⁵ Регулотива „Наслеђивање“ (*Regulation (EU) No 650/2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession and on the creation of a European Certificate of Succession*) - (са одређеним модификацијама, због специфичне ситуације наше државе - велики број и различите категорије наших држављана на раду у иностранству)

⁶ Регулотива Брисел I Recast (*Regulation (EU) No 1215/2012 of the European Parliament and of the Council of 12 December 2012 on jurisdiction and the recognition and enforcement of judgments in civil and commercial matters (recast)*) и Регулотива Брисел IIbis (*Council Regulation (EC) 2201/2003 of 27th November 2003 Concerning Jurisdiction and the Recognition and Enforcement of Judgments in Matrimonial Matters and the Matters of Parental Responsibility*).

домаћим прописима који се односе на предметну материју, као и савременим тенденцијама у упоредном међународном приватном праву.

III ОСНОВНИ ПРАВНИ ИНСТИТУТИ И ПОЈЕДИНА РЕШЕЊА

Посебно обележје новог Закона о међународном приватном праву (ЗМПП) представља његова структура. Она се темељи на *логичком редоследу правних целина међународног приватног права*, односно на редоследу по коме суд или други орган примене права решава питања која се пред њим постављају. То значи да се најпре излажу питања која се тичу надлежности судова и других органа Републике Србије да поступају у стварима с међународним елементом, затим, правила поступка, одређивања меродавног права и на крају, признања и извршења страних судских одлука. Та структура, која чини окосницу ЗМПП-а, спроведена је како у његовом Општем, тако и Посебном делу.

У случају евентуалног приговора таквој систематизацији, сматрам да је испуњен услов из члана 2 ст. 2 Јединствених методолошких правила („Службени гласник РС“, бр. 21/2010), у вези са његовим чланом 9 ст. 2. Реч је о следећем: члан 9 ст. 2 предвиђа да (се) „одредбе материјалноправног карактера систематизују пре одредаба процесне природе“. Међутим, према члану 2 ст. 2 истог акта, «Ако се прописом уређују питања која захтевају његову *посебну структуру или форму*, предлагач прописа *може одступити* од правила која су утврђена овим актом, али је дужан да разлоге за то посебно образложи“. У овом случају, очигледно, структура ЗМПП-а је врло специфична и треба је поштовати. Она има за основни циљ лакше разумевање (и иначе) компликоване материје и једноставније свакодневно руковање ЗМПП-ом, односно, његово коришћење и примену од стране правника практичара. Отуда, излагање одредаба процесне природе пре одредаба материјалноправног карактера (нпр. норми о надлежности и поступку пре колизионих норми) има своје потпуно оправдање. Супротним поступањем, односно новим распоређивањем постојећих одредаба била би избрисана основна нит сâмог Закона и уместо јасне систематике ризиковала би се потпуна конфузија приликом уређења материје. Као аргумент у прилог таквом опредељењу, могло би се навести да исту систематизацију, из истих разлога, прихвата и Европска унија приликом доношења регулатива (уредби) о међународном приватном праву које уређују и питање надлежности и меродавног права (Регулатива „Наслеђивање“ и Регулатива „Изддржавање“). Поред тога, такву систематизацију ЗМПП-а прихватају и репрезентативне кодификације међународног приватног права (нпр. швајцарска из 1986. године и белгијска из 2004. године). Такође, ова систематизација ЗМПП-а је похваљена и у извештају експерата Савета Европе. Коначно, истакао бих и потребу да, из истих разлога, остане неизмењена предложена нумерација ставова сваког члана ЗМПП-а.

Закон је подељен у четири дела – Општи део, Посебни део, Признање и извршење страних судских одлука и Прелазне и завршне одредбе.

Први, Општи део (чл. 1-45) подељен је у две Главе. Прва, „Уводне одредбе“ (чл. 1-10), одређује поље примене ЗМПП-а, питање хијерархије извора и квалификације, а затим уређује поједине тачке везивања које су од значаја за све делове ЗМПП-а. Друга глава, „Опште одредбе“ (чл. 11-45), следи логички редослед

правних целина међународног приватног права у Општем делу. Тако, пододељак 1. уређује *надлежност* суда Републике Србије и другог органа у стварима с међународним елементом (чл. 11-28), пододељак 2. уређује питања *поступка* (чл. 29-35), док пододељак 3. садржи норме о општим питањима теорије сукоба закона, односно, *одређивања меродавног права* (чл. 36-45).

Други, Посебни део ЗМПП-а (чл. 46-181), уређује поједине области међународног приватног права. У начелу, и овај Део следи логички редослед, уређујући у вези сваке уже установе најпре питање међународне надлежности, а затим и меродавног права. Реч је о следећим областима: Статусни односи (чл. 46-66), Породичноправни односи (чл. 67-113), Наследноправни односи (чл. 114-122), Стварноправни односи (чл. 123-134), Хартије од вредности које држе посредници (чл. 135-138), Интелектуална својина (чл. 139-141), Уговорне обавезе (чл. 142-162) и Вануговорне обавезе (чл. 163-181).

Трећи Део („Признање и извршење страних судских одлука“) обухвата чл. 182-193 и подељен је у две Главе. Прва се односи на Признање стране судске одлуке и њоме се уређују појам, услови и поступак признања страних судских одлука, док се друга Глава тиче извршења стране судске одлуке.

Четврти Део („Прелазне и завршне одредбе“) садржан је у чл. 194-199 и њима се уређују питања примене ЗМПП-а, његовог ступања на снагу, као и престанка важења појединих одредаба других закона.

Што се самих решења у ЗМПП-у тиче, потребно је посебно указати на следеће околности:

1. У **Делу првом**, у *Уводним одредбама* (чл. 1-10), поред осталог, дати су општи појмови уобичајеног боравишта и пребивалишта физичког и правног лица, а исто тако је уређено и питање сукоба држављанстава. Дефинисање уобичајеног боравишта нарочито је значајно јер је оно најчешћа коришћена тачка везивања у ЗМПП-у (примера ради, уобичајено боравиште је у највећем броју случајева заменило држављанство, традиционалну тачку везивања код статусних, наследних и породичних односа у нашем досадашњем међународном приватном праву). Премда се, на први поглед, може чинити необичним да и правна лица имају уобичајено боравиште и пребивалиште, ради се о појмовима који су познати у савременом међународном приватном праву, пре свега, у регулативама (уредбама) које чине *acquis communautaire* Европске уније.
2. Када је реч о *Општим одредбама* у материји *Надлежности* суда и другог органа Републике Србије у стварима с међународним елементом (чл. 11-28), посебним члановима је уређена општа надлежност у парничном (члан 13), ванпарничном (члан 18) и извршном поступку (члан 24), као и у поступку обезбеђења (члан 19). Осим тога, предвиђена је и нова врста надлежности – изузетна надлежност (члан 21). Детаљно је уређено питање пророгације и дерогације суда Републике Србије (чл. 25 и 26), као и питања утврђивања (члан 11) и устаљивања надлежности (члан 12).
3. Опште одредбе које се тичу *Поступка* (чл. 29-35) одређују меродавно право за поступак (члан 29), за страначку и парничну способност (члан 30), а поред тога, регулишу и питања акторске кауције (чл. 31-33) и међународне литиспенденције (члан 34). Новину представља члан 29 („Меродавно право за поступак“), будући да није био

експлицитно предвиђен постојећим ЗРСЗ-ом, иако у доктрини већ дуго о њему постоји *opinis communio doctorum*. Такође, у односу на ранија решења, значајна измена је извршена код акторске кауције – у погледу одређивања лица против кога се може истаћи захтев за полагање кауције, а исто тако, делимично су измењени услови за прихватање приговора међународне литиспенденције (члан 34). Најзад, као новина, предвиђена је и могућност прекида поступка код повезаних захтева (члан 35).

4. Опште одредбе у погледу *Меродавног права* (чл. 36-45) с једне стране, предвиђају поједине нове установе (Општа клаузула одступања – члан 39, Норме непосредне примене – члан 44), док, с друге, међају решења у погледу установа које је познавао и постојећи ЗРСЗ (нпр. Узвраћање и преупућивање – члан 37, Утврђивање садржине страног права – члан 40, Јавни поредак – члан 43). Притом, у овом делу је из ранијег ЗРСЗ-а изостављена установа изигравања закона. Незнатно језички коригована, из постојећег закона преузета је одредба која се односи на Нејединствени правни поредак (члан 38), док су без измена преузете одредбе о Тумачењу и примени меродавног права (члан 42), Форми правног посла и правне радње (члан 45), као и издавању уверења о прописима Републике Србије (члан 41).
5. **Део други** - Посебни део ЗМПП-а (чл. 46-181) подељен је на осам глава које се односе на поједине гране права с међународним елементом – Статусни односи, Породичноправни односи, Наследноправни односи, Стварноправни односи, Хартије од вредности које држе посредници, Интелектуална својина, Уговорне обавезе и Вануговорне обавезе. Притом је свака од њих подељена на поглавља која уређују одређене уже установе. У целом тексту Посебног дела, такође, поштован је логички редослед, тако да се у оквиру ових ужих установа најпре уређује питање надлежности судова и других органа Републике Србије да поступају у конкретној правној ствари с међународним елементом, а затим, питање одређивања меродавног права. Поред тога, у три случаја су предвиђени посебни режими признања страних одлука донетих у релевантним приватноправним односима. То су признање бракова склопљених у иностранству (члан 71), признање усвојења заснованог у иностранству (члан 103) и признање страних одлука о мерама за заштиту од насиља у породици (члан 113). Ове одредбе су дате у оквиру релевантних пододељака, након надлежности и меродавног права за конкретно питање (склапање брака, заснивање усвојења, грађанскоправна заштита од насиља у породици).
6. *Глава I* тиче се статусних односа (чл. 46-66), како физичких лица (чл. 46-62), тако и правних лица и организација без својства правног лица (чл. 63-66). У оквиру поглавља које се односи на статусне односе физичких лица разматрају се (у пододељцима) следећа питања: Правна и пословна способност (чл. 46-49), Проглашење несталог лица за умрло и доказивање смрти (чл. 50-52), Лишења пословне способности и старатељства над пунолетним лицима (чл. 53-56) и Лично име (чл. 57-62). У другом поглављу који се тиче правних лица и организација без својства правног лица регулисана су питања пуноважности њиховог оснивања, статусних промена и престанка, и то када је реч о

- надлежности (члан 63), тако и о меродавном праву (чл. 64-66). Поједина од ових питања нису била уређена ЗРСЗ-ом (нпр. лично име), а она која јесу, уређена су на другачији начин.
7. *Глава II* је посвећена материји породичног права с међународним елементом и представља најобимнију Главу у ЗМПП-у (чл. 67-113). Подељена је на пет одељака: Брак и ванбрачна заједница (чл. 67-94), Очинство и материнство (чл. 95-97), Усвојење (чл. 98-103), Родитељко право и заштита деце (чл. 104-106), Издржавање (чл. 107-110) и, као посебна новина (шта више, први пут у неком закону о међународном приватном праву), Грађанскоправна заштита од насиља у породици (чл. 111-113). Први одељак (Брак и ванбрачна заједница) даље је подељен на четири пододељка: Склапање брака (чл. 67-72), Дејства брака (чл. 73-85), Имовински односи у ванбрачној заједници (чл. 86-87) и Престанак брака (чл. 88-94). Одредбама ове Главе се на сасвим другачији начин уређују наведена питања него што је то било учињено у ЗРСЗ-у. Решења која су сада предложена заснивају се на уредбама ЕУ (односно предлозима уредби), појединим хашким конвенцијама, или репрезентативним, савременим националним кодификацијама. Уз све то, приликом прописивања нових одредаба, увек се водило рачуна и о решењима која садржи Породични закон Републике Србије („Сл. гласник РС“, бр. 18/2005).
8. *Глава III* регулише материју наслеђивања (чл. 114-122). Иако није уже подељена, одредбе које су њој садржане много детаљније уређују питања наслеђивања него што је то био случај са ЗРСЗ-ом (тај Закон предвиђа пет чланова – чл. 30-31 (меродавно право) и чл. 71-73 (међународна надлежност). На пример, у предложеном ЗМПП-у посебно се уређује располагање имовином правним пословима за живота оставиоца (члан 120) или исто тако, посебно регулише заоставштина без наследника (члан 122), или одређује обим меродавног права (члан 121). Осим тога, и сама решења се садржински разликују (у првом реду, у погледу предвиђених тачака везивања, при чему је ЗМПП-ом допуштена и ограничена аутономија воље приликом одређивања меродавног права). При том, иако заснована на Регулативи „Наслеђивање“, решења су модификована због околности да је из наше земље велики број држављана отишао у иностранство да живи и ради.
9. *Глава IV* уређује стварноправне односе (чл. 123-134). Ни она није уже подељена, али садржи важне нове одредбе у односу на ЗРСЗ – на пример, меродавно право за одређивање ствари као покретне, односно непокретне (члан 123), премештање ствари у Републику Србију (мобилни сукоб закона) (члан 129), културна добра (члан 132), робне хартије од вредности (члан 134). Такође, и овде је посебна одредба посвећена одређивању обима меродавног права (члан 133), што до сада није био случај. Предложена решења су у првом реду заснована на појединим репрезентативним, савременим кодификацијама међународног приватног права.
10. *Глава V* представља новину у нашем међународном приватном праву. Она се односи на хартије од вредности које држе посредници. Иако садржи само четири члана (чл. 135-138), њен значај је неспоран с обзиром на материју коју регулише. Предложена решења су заснована

на Хашкој конвенцији из 2006. године (*Convention of 5 July 2006 on the Law Applicable to Certain Rights in Respect of Securities held with an Intermediary*) и савременим кодификацијама које су извршиле поједине државе.

11. *Глава VI* о интелектуалној својини (чл. 139-141) такође представља новину у нашем међународном приватном праву. У три члана уређена су питања надлежности за спорове о правима интелектуалне својине (члан 139) и одређивања меродавног права (чл. 140-141).
12. *Глава VII* регулише уговорне односе (чл. 142-162). У њој су уређена бројна питања која се тичу надлежности, поступка и одређивања меродавног права у споровима везаним за ове односе. Сама решења су углавном преузета из уредаба ЕУ – из уредбе Брисел I, када се ради о надлежности, а када је реч о одређивању меродавног права, из уредбе Рим I. Поред тога, поједина решења су допуњена решењима која је Радна група усвојила (на пример, члан 146 „Меродавно право у одсуству избора“, у коме се поименце наводе поједини уговори, у много већем броју него што то чини Регулатива Рим I). Осим тога, посебно су уређени спорови из потрошачких уговора (чл. 143 и 149), из појединачног уговора о раду (чл. 144 и 150), затим, меродавно право за уговоре о превозу робе (члан 147) и путника (члан 148). Такође, уређено је и питање обима меродавног права (члан 162). У другом делу ове Главе садржане су норме којима се одређује меродавно право за форму уговора (члан 159), за уступање потраживања и уговорну суброгацију (члан 151), за уговор о преузимању дуга (члан 153), за пребијање (компензацију) (члан 155), за акцесорни правни посао (члан 156) и за уговорно заступање (члан 157).
13. *Глава VIII* уређује вануговорне обавезе (чл. 163-181). Подељена је на пет одељака: први, „Аутономни појмови и надлежност“ (чл.163-164), други, „Меродавно право за вануговорне обавезе“ (чл.165-166), трећи, „Меродавно право за посебне облике вануговорне одговорности за штету“ (чл.167-175), четврти, „Меродавно право за остале вануговорне обавезе“ (чл. 176-178) и пети, „Заједничке одредбе за вануговорну одговорност за штету и остале вануговорне обавезе“ (чл. 179-181). Решења садржана у овој Глави су преузета из уредбе ЕУ Рим II и много детаљније уређују ову материју него што је то био случај са одредбама ЗРСЗ-а. Такође, решења ЗМПП-а се и садржински разликују од досадашњих.
14. **Део трећи** односи се на материју признања и извршења страних судских одлука (чл. 182-193). Овај Део подељен је у две Главе: прву, која уређује „Признање стране судске одлуке“ (чл. 182-192) и другу, која говори о „Извршењу стране судске одлуке“ (члан 193). Прва Глава се састоји од два одељка: у првом, дат је појам и одређени су начини и услови за признање стране судске одлуке (чл. 182-185). При томе је у члану 184 став 3 изричито искључена могућност да суд у извршном поступку одлучује о признању стране одлуке као о претходном питању, на основу чега су и у члану 197 ЗМПП-а дерогиране одредбе друге реченице става 1 члана 7 и ст. 3 до 5 члана 21 Закона о извршењу и обезбеђењу који то дозвољава („Сл. гласник РС“, бр. 31/2011, 99/2011 – др. Закона, 109/2013 – одлука УС и

55/2014). У другом одељку је уређен поступак за признање стране судске одлуке (чл. 186-192). Друга Глава је знатно краћа и говори о појму и начинима извршења стране судске одлуке. Притом је задржана координација са ст. 1 и 2 члана 21 Закона о извршењу и обезбеђењу.

15. **Део четврти** садржи „Прелазне и завршне одредбе“ (чл.194-199). У њему су уређена питања примене новог ЗМПП-а и његовог односа са ЗРСЗ (када је реч о међународној надлежности и поступку, меродавном праву и признању и извршењу страних одлука – чл. 194-196), престанка важења других закона (члан 197), затим, измена других закона (члан 198), као и ступања на снагу (члан 199). Када је реч о престанку важења других закона (члан 197), одредба се најпре односи на Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља, али и на поједине чланове Закона о парничном поступку („Сл. гласник РС“, бр. 72/2011, 49/2013 – одлука УС, 74/2013 – одлука УС и 55/2014), Закона о извршењу и обезбеђењу и Закона о општем управном поступку („Сл. лист СРЈ“, бр. 33/97 и 31/2001 и „Сл. гласник РС“, бр. 30/2010). У односу на ЗПП, потребно је, између осталог, дерогирати члан 16 став 3 (обавезе суда у случају када утврди да није међународно надлежан) јер је ова одредба сада саставни део ЗМПП-а (члан 11 став 4), као и члан 26 ЗПП-а (надлежност за спорове са међународним елементом), који је преузет ЗМПП-ом (члан 11 став 2). Када је, пак, реч о Закону о извршењу и обезбеђењу, укидају се друга реченица става 1 члана 7 и ст. 3 до 5 члана 21 тог закона. Наиме, наведеним одредбама ЗИО успостављен је систем признања који је, по свом правном дејству, идентичан поступку признања као главном питању (пред Вишим односно Привредним судом), али се при том сам поступак признања (укључујући и рокове за одлучивање и поступак по правном леку), као и процесни положај странака битно разликују. Најпре, о признању као претходном питању у извршном поступку и о предлогу за извршење судија одлучује на основу списка предмета и не заказује рочиште, у року од 30 дана (друга реченица става 1 члана 7 ЗИО). Поводом приговора као јединог правног лека у извршном поступку се, такође, одлучује на основу списка, у поступку који није контрадикторан, док се, по жалби, о признању стране одлуке као главном питању увек одлучује у контрадикторном поступку, те је суд обавезан да закаже рочиште. Треба имати у виду и да је рок за приговор само 5 радних дана, док су у поступку признања као главном питању, рокови за жалбу знатно дужи. Нереално је очекивати да ће подносилац приговора у року од 5 радних дана имати довољно времена да прикупи доказе о неиспуњености услова за признање које треба да приложи уз приговор (као што је повреда јавног поретка или непостојање узајамности), на шта га обавезује одредба члана 43 став 1 у вези члана 21 став 5 ЗИО. Штавише, и суд мора о приговору да одлучи у року од 5 радних дана, при чему је дужан да и сам испита оне услове чије се постојање оспорава у приговору, а о којима води рачуна по службеној дужности (на пример, јавни поредак), без обзира на обавезу странке да поднесе доказе за своје наводе. Ништа мање значајно није ни одступање од основног правила да одлука о признању као претходном питању увек има дејство само за поступак

поводом кога се то питање поставило (тј. одлука о признању не улази у диспозитив одлуке о главном захтеву већ чини део образложења). Насупрот томе, одлука о признању као претходном питању у извршном поступку улази у диспозитив решења о извршењу (као први став), чиме се битно одступа од наведеног правила. У том смислу, признање као претходно питање у извршном поступку представља правни основ за одређивање принудног извршења, док у осталим поступцима када се о признању одлучује као о претходном питању (нпр. у парничном или ванпарничном поступку), то никако није случај. Једино одлука о признању као о главном питању може бити правни основ за одлучивање о принудном извршењу.

Овако конципиран поступак признања као претходног питања у извршном поступку очигледно фаворизује извршног повериоца. Самим тим, ЗИО успоставља значајну неравнотежу у погледу процесног положаја странака јер су могућности извршног дужника да успешно оспори признање веома сужене. За овако значајно одступање од процесног начела једнакости у оружју странака мора постојати озбиљан разлог. У ситуацији када се о признању одлучује као о претходном питању у извршном поступку, ваљаног оправдања за то нема.

Коначно, Радна група предлаже и укидање члана 153 Закона о општем управном поступку. Наиме, ЗМПП у члану 40 предвиђа јединствени начин утврђивања садржине страног права, од стране суда и других органа Републике Србије. С друге стране, члан 153 Закона о општем управном поступку предвиђа да орган управе може да тражи обавештење само од Министарства спољних послова, а да странке могу поднети искључиво јавне исправе о садржини страног права. Међутим, не постоји оправдан разлог због кога би се правила разлика у начину утврђивања страног права у зависности од врсте поступка. У том смислу, суд, према ЗМПП-у, може на сваки погодан начин да утврди садржину страног права, а странке могу подносити исправе (не нужно јавне!), тражити обавештење од Министарства правде и експертско мишљење релевантних установа. Насупрот томе, према Закону о општем управном поступку, на пример, Центар за социјални рад, приликом заснивања међународног усвојења, има на располагању знатно сужене могућности за исти задатак, баш као и странке у овом поступку. Стога је предложено да се члан 40 ЗМПП-а примењује у свим поступцима поводом грађанских и трговачких односа из материје међународног приватног права. Поред тога, предложеним чланом 40 ЗМПП-а постигла би се централизација државних органа који дају обавештења. То би било Министарство правде које већ има богато искуство по том питању.

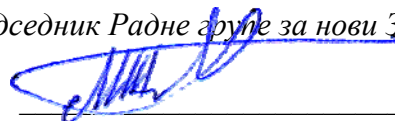
16. Друга одредба из Четвртог дела на коју треба указати тиче се измене других закона (члан 198 ЗМПП-а). Предложеним изменама постигла би се неопходна усаглашеност основа месне надлежности из ЗПП-а и међународне надлежности из ЗМПП-а. Наиме, критеријуми месне надлежности ЗПП-а, у свим наведеним члановима, конципирани су по угледу на основе међународне надлежности из ЗРСЗ-а. С обзиром на нова решења која ЗМПП доноси, критеријуми ЗПП-а у наведеним члановима постају анахрони и морају се ускладити са ЗМПП-ом. У

супротно, то може довести до неповољне (и необичне) ситуације у којој би наш суд био међународно надлежан (на основу критеријума уобичајеног боравишта из ЗМПП-а, рецимо), а да у исто време не буде месно надлежан (зато што ЗПП предвиђа пребивалиште као критеријум). У случају да се ове измене ЗПП-а не могу извршити на основу ЗМПП-а, Радна група за нови ЗМПП је једногласна у томе да би предложене промене требало узети у обзир приликом наредних измена и допуна ЗПП-а.

IV ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА ПОТРЕБНА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог Закона није потребно обезбедити додатна финансијска средства у буџету Републике Србије.

Председник Радне групе за нови ЗМПП

Проф. др Мирко Живковић